

Інформаційне право

УДК / UDC: 34:004:165.62

DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.1\(56\).357169](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.1(56).357169)**Володимир Арсентійович Яценко**

Державна наукова установа “Інститут інформації, безпеки і права Національна академія правових наук України”

Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2257-318X>**ІНТЕНЦІЙНИЙ МЕТОД В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРАВІ**

Анотація. Аналіз феноменологічної методології, вивчення поглядів її adeptів Ф. Брендано та Е. Гуссерля дозволили висунути гіпотезу про можливість застосування в інформаційному праві інтенційного методу, суть якого в природі свідомості бути спрямованою на певний об'єкт (цей об'єкт у свідомості існує як інтенційний). Право через інтенцію постає таким, що визнається, має смисл як спосіб досягнення соціального результату – регулювання суспільних відносин, що підтверджує можливість виконання інтенцією гносеологічної функції у праві.

У статті розкрито алгоритм дії інтенції з формування правосвідомості, який включає цілеспрямовану психічну дію, пов'язану з усвідомленням конкретної потреби регулювання суспільних відносин, визначенням соціальної функції права, з'ясуванням смислу правових норм. Таким чином у свідомості суб'єкта не лише відтворюється правова реальність, а й конструюється уявлення про те, якою вона має бути, формуючи творчий підхід до оцінки права, що свідчить про єдність інформаційно – опосередкованих процесів з внутрішньою сутністю правобуття, з'ясування того, що воно означає, і фіксації його у свідомості.

Висвітлена логічна послідовність застосування інтенційного методу в інформаційному праві: формування мети інформаційно – правової дії (намір законодавця, тлумачення права, реалізація конкретної норми), виділення інформаційних атрибутів об'єкту, які пов'язують їх між собою, встановлення їх належності даному об'єкту, тобто здійснення ідентифікації, конституювання змісту та структури об'єкту у свідомості в ціннісно – смислове значення.

Запропоновано в якості одного із методів формування інтенційного об'єкту, що враховує структурно – функціональний принцип побудови норм інформаційного права, застосувати фреймову (структуровану) модель подання знань та окреслено способи її реалізації. Констатується, що інтенційний об'єкт, як синтез його атрибутів у свідомості фактично є механізмом поєднання в інформаційному праві гуманітарних і технічних складових в єдину цілісність, що може виступати одним із напрямків розвитку інформаційного права.

Висловлено тезу про те, що введений Е. Гуссерлем термін “інтерсуб'єктивність”, який означає визнання іншого “Я” як рівного собі носія свідомості, може виступати формою впорядкування міжінтенційних відносин, створює умови для формування права, без чого це було б неможливим. Тобто право виникає тоді, коли інтенції різних Я взаємно визнають одна одну.

Ключові слова: інтенційність, інформаційне право, феноменологія, об'єкт свідомості, правосвідомість, фреймова модель знань, інтерсуб'єктивність.

Volodymyr A. Yashchenko

State Scientific Institution "Institute of Information, Security and Law of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine"

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2257-318X>

INTENTIONAL METHOD IN THE INFORMATION LAW

Summary. *Analysis of phenomenological methodology and study of the views of its adherents, F. Brentano and E. Husserl, have led to the hypothesis that the intentional method can be applied in information law. The essence of this method lies in the nature of consciousness, which is directed towards a specific object (this object exists in consciousness as intentional).*

It has been established that the intentional object embodies subjective reflection on legal norms, is informational in content, structurally organised, and reflects social values – human rights and freedoms, social justice. That is, through intention, law appears to be recognised and has meaning as a means of achieving a social result – the regulation of social relations, which confirms the possibility of intention performing a gnoseological function in law.

The article reveals the algorithm of intention in the formation of legal consciousness, which includes purposeful mental action, which is an intentional act associated with the awareness of a specific need to regulate social relations, the definition of the social function of law, and the clarification of the meaning of legal norms. Thus, not only is legal reality reproduced in the consciousness of the subject, but also an idea of what it should be is created, forming a creative approach to the assessment of law, which testifies to the unity of information-mediated processes with the inner essence of legal existence, clarification of what it means, and its fixation in consciousness.

The logical sequence of applying the intentional method in information law is highlighted: forming the goal of information-legal action (the intention of the legislator, interpretation of the law, implementation of a specific norm), identifying the information attributes of the object that connect them, establishing their belonging to a given object, i.e. identification, constitution of the content and structure of the object in the mind in terms of value and meaning.

As one of the methods for forming an intentional object that takes into account the structural and functional principle of constructing information law norms, it is proposed to apply a frame (structured) model of knowledge representation, and the ways of its implementation are outlined. It is stated that an intentional object, as a synthesis of its attributes in consciousness, is in fact a mechanism for combining humanitarian and technical attributes in information law into a single whole, which can be one of the directions for the development of information law.

The thesis is put forward that the term “intersubjectivity” introduced by E. Husserl, which means the recognition of another “I” as an equal bearer of consciousness, can act as a form of ordering inter-intentional relations, creating conditions for the formation of law, without which this would be impossible. That is, law arises when the intentions of different selves mutually recognise each other.

Keywords: *intentionality, information law, phenomenology, object of consciousness, legal consciousness, frame model of knowledge, intersubjectivity.*

Постановка проблеми. Феноменологія в українській науці є одним з провідних напрямків філософської думки, психології, лінгвістики, водночас її можливості в дослідженні інформаційно – правових явищ не отримали ще достатнього наукового обґрунтування. Між тим, цей підхід володіє етико – аксіологічним аспектом розуміння права, а парадигма інтенції надає смислову оцінку інформаційно – правовим нормам, що не розкривається іншими традиційними методами дослідження. Тому висвітлення особливостей впровадження в інформаційне право інтенційного методу, який

спроможний запропонувати нові підходи до його соціальної оцінки, набуває актуальності та науково – практичного значення.

Результати аналізу наукових досліджень. Відправним пунктом дослідження обрано наукові положення, викладені в працях прибічників феноменології Ф. Brentano та Е. Гуссерля, в яких розкриваються особливості розуміння інтенції як властивості свідомості бути внутрішньо спрямованою на об'єкт, висвітлюються механізми формування цього об'єкту.

Окремі аспекти прояву інтенції розглядаються в публікаціях В. Кебуладзе, Л. Г. Комахи, де акцентується увага на відтворенні логічної послідовності дій з питань смислової наповненості об'єкту спрямування, Ю. Ю. Калиновського щодо особливостей формування правосвідомості та інформаційної свідомості, В. О. Васютинського – характеристики колективного суб'єкту як продукту інтерсуб'єктивної взаємодії, М. Й. Варій – психічних особливостей ідентифікації, логіки “розшифрування” інформації про предмет чи явище, І. В. Баклана, В. В. Бублика щодо моделей подання знань, методології об'єктно – орієнтованого програмування тощо.

В ході обґрунтування проблеми поєднання в інформаційному праві правових та технічних складових застосовано положення статті Яна Енгберга про немонолітний характер правової термінології і доцільність застосування рамкового підходу до формування та тлумачення основних правових понять.

У статті використано також довідково – енциклопедичні матеріали, здійснено посилання на Закон України “Про інформацію”.

Мета. Дослідити та висвітлити особливості дії в інформаційному праві інтенційного методу пізнання як засобу конституювання його норм у свідомості, побудови структури правового об'єкту, на який спрямований намір та усвідомлення соціального смислу функціонування інформаційно – правових систем.

Виклад основного матеріалу. У розгорнутій науковцями дискусії щодо методів інформаційного права в журналі “Інформація і право” (2022 р.) було запропоновано в якості одного з ключових підходів до розуміння специфіки функціонування цієї галузі права застосувати інтенційний метод, похідний від терміну – інтенція - суть якої у зв'язуванні в єдиний комплекс інформації в свідомості і формування її спрямованості на певний об'єкт, що надає інформації предметності та змістовної визначеності [1]. Названий метод до цього часу у юридичній практиці застосовується лише фрагментарно, як процедурний компонент вивчення переживань, почуттів, подій та явищ, що не розкриває його потенційні можливості як повноцінного методу права.

Пропозиція включення цього методу в арсенал інформаційного права базувалась на тому, що інтенція виступає складовою свідомості про навколишній світ, тобто є гносеологічним фактором, по друге, явищем інформаційним, таким, що втілює в собі аналіз, вивчення інформації, її обробку та спрямованість на конкретний об'єкт, у тому числі на правовий. У ст. 10 Закону України “Про інформацію” перераховані змістовні види інформації: про фізичну особу, довідково – енциклопедична, про стан довкілля, про товар, науково – технічна, податкова, правова та ін., які є інформаційними об'єктами [2]. Тобто, за своєю дією інтенційний метод виступає засобом пізнання змісту інформації, з'ясування можливого напряму її реалізації, що відповідає потребам інформаційного права і тому цей метод може бути ефективним засобом його вивчення та реалізації. Вважаємо за доцільне зупинитися на питаннях природи інтенції, її властивостях, компонентах, можливості виконувати пізнавальну функцію щодо права в цілому та інформаційного права.

Впровадження інтенції в наукову практику здійснили адепти феноменології науки Ф. Brentano і Е. Гуссерль. Досліджуючи феномен свідомості, Ф. Brentano дійшов висновку про те, що інтенція означає спрямованість свідомості на предмет чи явище: психічні акти завжди орієнтовані на свої змісти, кожен психічний акт (сприйняття, судження, любов, ненависть, бажання) завжди має об'єкт, на який він спрямований, навіть якщо він не існує реально, що надає свідомості унікальної властивості, яка відрізняє її від фізичних процесів [3, с.116]. Більш того, Ф. Brentano вводить в науковий обіг поняття інтенційності, під яким розуміє здатність свідомості надавати смисл об'єкту.

Отже, інтенція формується через усвідомлення інформації про сенс об'єкту, здійснює інформаційну взаємодію з психомотиваційними станами та процесами, а відтак мисленневими актами, спрямованими на пізнання їх змісту, що характеризує інтенцію як універсальну інформаційну категорію. Як стверджує В. Кебуладзе: "Рефлексія (як процес самоаналізу авт.) відкриває нам принципову інтенційність, тобто спрямованість свідомості у своїх переживаннях на явища, що постають у цих переживаннях. Це поставання, феноменальність, тобто властивість усього бути феноменами, що постають перед свідомістю і стає предметною сферою нової науки – феноменології" [4, с.38].

Е. Гуссерль у праці "Картезіанські роздуми" (вид. Темпора – Картезіанські медитації) розвиває інформаційну складову інтенції, стверджуючи, що інтенційність є фундаментальною дескриптивною рисою психічних феноменів... [5, с.110].

Задля більш предметного розуміння смислової дії інтенції він формує алгоритми її здійснення. Цей алгоритм будується на властивості свідомості ідентифікувати об'єкти з наявною інформацією про них, завдяки чому відбувається їх конститування, тобто, синтезування цілісного уявлення про об'єкти, на які спрямована свідомість. На прикладі уявлення про образ гральної кісті Е. Гуссерль робить висновок, що ідентифікація за визначеними ознаками об'єкта лежить в основі формування цілісного уявлення про об'єкт у свідомості, є його необхідною умовою. Таким чином конститування конкретних об'єктів є синтезом ідентифікації. "...та сама кість, як така, неперервно іманентна плинній свідомості (внутрішньо притаманна – авт.), дескриптивно (описово – авт.) є у свідомості... Це буття у свідомості є цілком своєрідним буттям у ньому, а саме буттям у ньому не як реально іманентним складником, а як інтенційним... іманентним предметним сенсом" [5, с.111-112].

Основною формою ідентифікації об'єкта у свідомості Е. Гуссерль вважає ототожнення, суть якого у синтезі ознак об'єкта. "Предмет свідомості у своїй тотожності із самим собою протягом плинного акту переживання не приходять у це переживання зовні, натомість міститься в ньому як сам сенс, тобто як інтенційний результат синтезу свідомості" [5, с.112]. З цього ми можемо зробити висновок про те, що акт надання смислу об'єкту свідомості фактично породжує інформацію, а значить інтенційна свідомість виступає джерелом інформації про об'єкт. Таким чином саме завдяки інтенції інформація набуває смислу, власне стає інформацією. Тому можна сказати: інформація (як і свідомість) завжди має інтенційний смисл.

Питання надання смислу, тобто, розуміння змісту об'єкту, на який спрямована інтенція виступає однією з ланок формування спрямованості на об'єкт. Розкриваючи походження поняття "смислу" у феноменологічному аналізі, Л. Г. Комаха, з посиланням на адептів феноменології, відтворює логічну послідовність дій з осмислення, створення цілісного уявлення про об'єкт свідомості: "...світ інтенційних об'єктів відкривається людині тоді, коли його розвиток і значимість для неї аргументуються його смисловою

наповненістю. Індивіди різні, для їх свідомості адекватний опис світу як потоку, що складається із рефлексивних одиниць – смислів, які утворюють в цьому потоці складні системи: поняття і образи. Під впливом спрямованості на них уваги (пізнавальної, практичної) утворюються системи смислів, що вступають між собою у зв'язки, асоціації один з одним” [6,с.61].

Отже, інтенція володіє своїми власними закономірностями функціонування, формування у свідомості суджень про зміст інформації, яка відображає певний об'єкт, здійснення її інтерпретації, власне, наповнення смислом (сенсом), ототожнення з об'єктом спрямування і т.п., що ставить інтенцію на рівень наукового методу дослідження. Тобто, інтенція в даному випадку виступає своєрідною гносеологією пізнання об'єкту у всій його смисловій визначеності.

Щодо інтенційності права як об'єкту свідомості, то слід визнати, що Е. Гуссерль безпосередньо право не аналізує. Водночас, згідно з його поглядами, будь-яка соціальна структура (у тому числі і право), іманентно присутня у свідомості, значить норма права є те, що сприймається, володіє смислом. Таким чином інтенційність свідомості робить можливим право як світ смислів (норм, обов'язків, зобов'язань).

Поряд з цим, введене Е. Гуссерлем поняття сенсу (смыслу) розкриває уявлення про об'єктивний зміст об'єкту, на який спрямована свідомість, його внутрішню структуру, призначення, а відтак, відтворює його предметність. Такий підхід лише підтверджує можливість інтенції виконувати пізнавальну місію стосовно права в цілому та його окремих галузей.

Як одну з перших закономірностей правової інтенції слід прийняти її особливу функцію стосовно формування правосвідомості. Через відтворення в мисленні правових процесів, з'ясування закономірностей їх існування, синтезування за окремими ознаками, формується уявлення про об'єктивну суть права, відбувається усвідомлення його смислу, який, конституюючись у свідомості в концентрованому вигляді, формує правосвідомість як інтенційний об'єкт.

Тобто, сприйняття правової реальності відбувається через намір суб'єкта її зрозуміти і застосувати, пізнати право не як якісь абстрактні норми, а як смислову структуру, що регулює суспільні відносини. Інтенція показує, що норми не існують “самі по собі” — вони стають зрозумілими у свідомості, конституюючись як фактор розуміння права і правової діяльності. Об'єктом в даному випадку виступає право як соціальний інститут, а також конкретна правова норма, а суб'єктом – об'єктова воляова установка свідомості того, хто її інтерпретує, застосовує.

При цьому інтенційний підхід, завдяки своїй особливості синтезування ознак об'єкту, дає можливість розкрити у свідомості все багатство його смислу. Інтенційне розуміння правосвідомості включає формування поглядів, уявлень про право, викликаних ним почуттів, емоцій, настроїв, що відображають ставлення до права, і нарешті, формують установку на правову, чи не правову поведінку. Як справедливо стверджує Ю. Ю. Калиновський: “Діюче право постійно оцінюється, осмислюється і корегується з позицій масової правосвідомості, а також моральних принципів, норм, традицій. Тому право як нормативна система регулювання поведінки людей реалізується тією мірою, якою суспільство здатне його осмислити і засвоїти” [7,с.6].

Тобто, формування правосвідомості, як цілеспрямована психічна дія, є завжди інтенційним актом: усвідомленням конкретної потреби регулювання певних суспільних відносин, поєднанням досвідного розуміння права з його соціальною функцією, з'ясуванням смислу правових норм, синтезу складових правосвідомості в єдиний цілісний об'єкт.

Застосування інтенційного методу дає можливість і дещо по іншому розглянути співвідношення правосвідомості та правобуття. Один з основних параметрів їх взаємодії полягає в тому, що правосвідомість виникає завдяки не лише правобуттю, а й зумовлена буттям взагалі, оскільки на правосвідомість впливає суспільне життя в цілому. Таким чином правосвідомість, як духовний феномен, функціонує і за своїми власними закономірностями, формуючи розуміння права як суспільно ціннісний атрибут.

Особливість інтенційного розуміння інформаційної свідомості полягає в тому, що на основі інформації про зміст правових норм у свідомості суб'єкта не лише відтворюється правова реальність, а й розкривається єдність інформаційно – опосередкованих процесів з внутрішньою сутністю суспільного буття (правобуття), з'ясування того, що воно означає, і фіксації його у свідомості.

Зважаючи на те, що норми права чітко структуровані, а змістовні елементи структури права тематично взаємопов'язані, одним із ефективних методів формування інтенційного об'єкту у правосвідомості може бути фреймова модель подання знань, тобто створення фрейм уявлень, що досить активно використовується нині в інформаційних технологіях. Як пише І. В. Баклан, фрейм - це структурний вираз об'єкту, рамка, каркас тощо в межах якого можливий певний набір знань, які пов'язані між собою змістом об'єкту. Фрейм складається з елементів - слотів (slot - гніздо, щілинка, паз, комірка), під час заповнення змістовними значеннями (складовими правових норм) формують уявлення про певний об'єкт. [8].

В цілому норми цивільного, адміністративного, кримінального права тощо, подані згідно логічної моделі представлення знань, де структурні аспекти виконують допоміжну функцію. Водночас норми інформаційного права, зокрема Закону України “Про інформацію”, побудовані у своїй більшості за структурно - функціональним принципом, тобто їх внутрішня будова поділяється на елементи, які мають бути нерозривно пов'язані між собою: ст.3 цього Закону містить 8 складових, 4 – 6, 6 – 6, 10 – 11, 21 – 6 і т.п. [2]. Тому фреймова структура подання знань в інформаційному праві має виступати одним з вагомих факторів формування інтенційного уявлення про об'єкт.

Отже, фрейм - метод може бути застосований у праві в цілому та інформаційному праві як спосіб моделювання правових явищ: організації правової інформації за певними напрямками її використання, виявлення структурних особливостей правових норм, та їх синтезування у свідомості в цілісне уявлення про цей об'єкт, і звичайно, формування різноманітних баз даних.

Більш того, фреймовий підхід створює умови для подальшого розвитку інформаційного права шляхом впровадження методології об'єктно - орієнтованого аналізу - сукупності методів, правил і процедур, призначених для побудови функціональної моделі інформаційного права або його окремої норми, які відображають структуру процесів функціонування інформаційно – правової системи [9, с.4]. До елементів інформаційної моделі відносяться види інформації, що характеризують об'єкт, її атрибутивні ознаки, зв'язки між елементами об'єкту. Під цим кутом зору розглянемо зміст статті 14 Закону України “Про інформацію” - Інформація про товар (роботу, послугу): “1. Інформація про товар (роботу, послугу) - відомості та/або дані, які розкривають кількісні, якісні та інші характеристики товару (роботи, послуги). 2. Інформація про вплив товару (роботи, послуги) на життя та здоров'я людини не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом. 3. Правовий режим інформації про товар (роботу, послугу) визначається законами України про захист прав споживачів, про рекламу, іншими законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України” [2].

Аналіз змісту цієї норми свідчить про те, що атрибутивні ознаки об'єкту в даному випадку не розкриті, вони викладені частково лише у пункті 1, пункти 2 і 3 стосуються більшою мірою правового режиму функціонування товару, тому сформувати у свідомості єдину фреймову модель інформації про товар не здається можливим. В даному випадку порушене правило ідентифікації - атрибутивності суттєвих ознак фрейму, до його структури введені слоти, що знаходяться поза межами визначеного об'єкту, що не дозволяє відрізнити даний об'єкт від інших.

Суттєвим кроком у впровадженні фреймового підходу в систему інтенційних методів інформаційного права може бути подальша розробка об'єктно – орієнтованої методології аналізу, програмування правової інформації. Суть об'єктно - орієнтованого аналізу в тому, щоб представити об'єкт з його унікальними властивостями і характеристиками, достатніми для їх ідентифікації, та визначити рамки поведінки об'єкту у межах обраної системи. Ці властивості та характеристики називаються атрибутами. Саме атрибути дозволяють виділити ознаки об'єкта, відмінні від інших об'єктів. Кожен атрибут – це узагальнене уявлення про ознаки об'єкту, характерні для всього класу, наприклад, для інформаційного права як галузі права. До атрибутів інформаційного права слід віднести правовідносини між суб'єктами інформаційної сфери з приводу інформаційних ресурсів, інформаційних продуктів, інформаційних послуг, інформаційної безпеки тощо. Переваги такого підходу полягають у можливості встановлення категорійності інформації, класифікації даних за їх властивостями, визначення їх юридичної природи та правового режиму застосування.

Серед сучасних інформаційно – технічних засобів набуло поширення об'єктно - орієнтоване програмування (ООП), побудоване на основі визначення структури об'єкту, його класу та функціональності. Цей підхід став одним з основних методів у сучасному світі програмування. Як пише Бублик В.В. "...об'єктно-орієнтована парадигма доводить до логічної завершеності принцип моделювання реального світу, а точніше – тієї його частини, абстракцією якої є програма. За такого підходу програма складається з об'єктів, які відповідають реальним поняттям або предметам, а її виконання зводиться до взаємодії цих об'єктів, що є абстракцією реальної взаємодії їхніх прототипів. Все це разом забезпечує об'єктно - орієнтованому підходу беззаперечне лідерство в галузі розробки програм"[9, с. с.22] Сьогодні наповнення цього програмування правовим змістом обмежується можливостями захисту авторського права. Між тим, застосування фреймового підходу створює можливість виділення суттєвих характеристик об'єктів, що мають різну поведінку, синтезу гуманітарних та технічних його атрибутів в єдину цілісність, що фактично є механізмом, який спроможний створювати нові техніко – правові класи інформації. Цим самим створюються умови для подальшого розвитку інформаційного права і за належного опрацювання може забезпечити високу ефективність дії інформаційно – правових норм. Зокрема, управління юридичною інформацією, створення платформ для електронного документообігу, порталів для надання юридичних послуг тощо.

У зв'язку з цим можна стверджувати, що фреймовий підхід завдяки своїй структурованості, рамковості може бути також актуальним і для формування термінології інформаційного права. Ян Енгберг у своїй статті щодо рамкового підходу до юридичної термінології стверджує про немонолітний характер правового знання: "...той факт, що зміст правових понять залежить від культурно конституційованих схем інтерпретації, які змінюються разом із суспільними тенденціями означає, що одним із видів експертної діяльності юристів є створення нових способів тлумачення основних правових понять у світлі розвитку норм і цінностей суспільства. На цих підставах це

більш вірогідно в сфері права, ніж у багатьох інших дисциплін, в яких одночасно будуть існувати конкуруючі версії концепції, які можуть мати більшу чи меншу спільну структуру щілин, але відрізнятися прийнятими наповнювачами. Ось що я маю на увазі, стверджуючи, що юридичні поняття є немонолітними. На основі рамок підходів, з іншого боку, тут є перевага, тому що в них є простір для моделювання знань людини, а не деконтекстуалізованої форми значення” [10,с.26-27].

За такого підходу створюються умови для адекватного поєднання у термінології як суто правових, так і технічних, технологічних, інших компонентів термінології, функціонування інформаційних систем, що характерно для особливостей інформаційного права. Скажімо, правове регулювання цифрового середовища, в якому поєднуються як правові, так і технічні фактори. Отже, рамкова структура дає можливість об'єднати всі ці множинні фактори в єдине комплексне уявлення про об'єкт регулювання.

Наступна закономірність інтенції пов'язана з своєрідною логікою дослідження питання ототожнення об'єкту, на який спрямована свідомість. Феноменологічний метод відрізняється від традиційного підходу тим, що в основу розуміння покладає не сам факт, а його уявлення у свідомості як синтезу ознак об'єкта, даного в досвіді, знаннях суб'єкта пізнання.

Як стверджує Е. Гуссерль: “Хоча у певних тематичних спрямуваннях погляду інтенційний аналіз приводить також до поділів (і такою мірою це слово ще можна вжити), однак її особливою роботою завжди є розкриття потенційностей, імпліцитних в актуальностях свідомості, завдяки чому з ноєматичного боку здійснюється тлумачення, уточнення або прояснення гаданого у свідомості, його предметного сенсу” [5,с.118].

Іншими словами, конституювати зміст об'єкту у свідомості означає відтворити у суб'єкта пізнання загальне уявлення про об'єкт, виділити ключові ознаки предметів і явищ, їх властивості, зв'язки, закономірності прояву, здійснити їх інтерпретацію та об'єднати у поняття чи клас, тобто, здійснити вольову дію (усвідомлене бажання) з отримання знання про об'єкт. Логіка цього процесу в інформаційному праві може виглядати наступним чином: отримання даних про правову інформацію та її місце в нормативній системі і в інформаційному просторі в цілому, формування загального уявлення про зміст норми та її складові, важливість даної норми для регулювання інформаційної сфери, синтез інформації про складові норми в єдиний образ, оцінка ефективності дії норми та її ціннісна орієнтація, що створює можливість для суб'єкта надання власної ціннісної оцінки змісту норми, в подальшому – поєднання отриманих даних з своїм досвідом та наявними знаннями.

Переваги такого підходу в чітко сформульованих етапах оцінки інформації, інтерпретації отриманих даних, їх інтеграції в цілісне та свідоме уявлення про об'єкт, концентрації на його ключових аспектах, а синтез інформації сприяє більш глибокому розумінню суті об'єкта, включення інформаційної норми у власну систему цінностей, яка формує внутрішню мотивацію діяти відповідно до неї, що робить процес пізнання і реалізації права більш ефективним.

Аналогічний підхід досить точно окреслений М. Й. Варій: “Усвідомити будь-який предмет, явище чи зв'язок, зовнішній світ і себе в ньому означає: по-перше, сприйняти зовнішнє психічне і розшифрувати його інформацію та зафіксувати її на свідомому рівні психіки як внутрішнє психічне; по-друге, надати їй певний ступінь значущості (оцінити важливість, потрібність, значення для життєдіяльності людей і своєї та ін.); по-третє включити в наявні псі - програми (програми для миттєвого обміну повідомленнями), чи виробити на їх основі нові” [11,с.83].

В цьому процесі ідентифікації важливу роль відіграє мета спрямування свідомості суб'єкта на об'єкт, з'ясування того, заради чого відбувається це спрямування. У зв'язку з цим мета суб'єкта виражається досить поширеним поняттям авторської інтенції – втіленням особистого вираження суб'єктом смислу об'єкту. Скажімо, розробка нового закону завжди зумовлена потребою регулювання певних суспільних відносин. Водночас, підготовка закону (будь-якого нормативного акту), його складність, багатоаспектність, розмаїття параметрів вимагає колективної розробки, де авторська позиція отримує своєрідне становище.

Очевидно, слід виходити з того, що мета, як інтенційний феномен, формується в даному випадку як складова свідомості колективного суб'єкта спільної діяльності, в якому кожен учасник формує власну мету, виходячи з загального задуму. Більш того, як засвідчує В. О. Васютинський, колективний суб'єкт має інтеракційно – феноменологічну природу, до принципів цього суб'єкта він відносить: інтеракційність, як продукт інтерсуб'єктивної взаємодії, символічне опосередкування, колективну феноменологічність, об'єктну втіленість, інтерсуб'єктивність [12,с.23]. Таким чином під час інформаційної комунікації членів колективу узгоджуються їх суб'єктивні уявлення про зміст законопроекту. Характерно, що ці індивідуальні уявлення не зникають, а навпаки, збагачуються у свідомості через взаємодію індивідуальної та колективної мети, бажань, рівня усвідомлення інших учасників колективу майбутнього результату.

Цей посил ґрунтується на тому, що у п'ятій медитації “Картезіанських роздумів” Е. Гуссерль вводить термін – “інтерсуб'єктивність”, що означає визнання іншого “Я” як рівного собі носія свідомості: “Я можу ототожнювати конституційовану в мені природу з природою іншого...” [5,с.247]. Визнання інших як рівноправних носіїв інтенцій формує потребу регламентації взаємовідносин, що створює умови для формування права, без чого це було б неможливим. Унікальність, неповторність людини як індивіда, вимагає опредмечення притаманних їй можливостей, що може бути здійснене лише через зв'язок з іншими людьми у процесі їх взаємодії. Очевидно, таке розуміння дає підстави дійти висновку не лише про колективну свідомість, а й про те, що право може виступати формою впорядкування міжінтенційних відносин, що вносить новацію у теорію походження права, підтверджує його комунікаційну природу.

Висновки. За результатами дослідження висунута та обґрунтована пропозиція впровадити в практику інформаційного права побудований на принципах феноменологічної методології інтенційний метод, оснований на внутрішній спрямованості свідомості на певний об'єкт. Право пов'язане з інтенцією тим, що має свої онтологічні засади у свідомості, володіє смислом як способом соціального регулювання, має інтерсуб'єктивну форму впорядкування інтенцій між “Я” та іншими.

Доведено, що механізм дії інтенції в інформаційному праві полягає в усвідомленні мети здійснення інформаційно – правового акту, втілення її у пізнання змісту правової інформації на основі наявних знань, досвіду та суб'єктивних переживань, виділенні інформаційних ознак об'єкту, співвіднесення їх з уявленням цього об'єкту у свідомості (здійснення ототожнення), цим самим доповнення попереднього уявлення про об'єкт новою інформацією. Фактично відбувається аналіз, інтерпретація інформації, наповнення її ціннісно – смисловим значенням, що дає можливість визначити цілісне уявлення про зміст норми і своє ставлення до неї, і звідси обрати напрями подальшої її реалізації. Цим самим норма права постає не лише формальною категорією, а й наповнюється етичним контекстом.

В якості одного із ефективних способів формування інтенційного об'єкту обґрунтована доцільність застосування фреймової моделі подання знань, особливість

якої в структуризації елементів об'єкту, що створює спроможності до організації правової інформації за певними напрямками її використання, виявлення структурних особливостей правових норм, та їх синтезування в цілісне уявлення, формування різноманітних баз даних.

На основі визначення структури об'єкту, його класу та функціональності зроблений висновок про можливість використання фреймової особливості об'єктно – орієнтованого аналізу та об'єктно – орієнтованого програмування для синтезу гуманітарних і технічних атрибутів інформаційно – правових норм в єдину цілісність, що фактично є механізмом, який спроможний створювати нові техніко – правові класи інформації.

ПОДЯКИ: Немає

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Немає

Використана література

1. Ященко В.А. Предмет і метод інформаційного права в сучасних дискусіях. *Інформація і право*. №4 (43) 2022. Держ. наук. установа "Ін-т інформ., безпеки і права НАПрН України". с.50-58.
2. Закон України «Про інформацію» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650.
3. Brentano F. *Psychologie vom empirischen Standpunkt*. I Band. – Hamburg: Felix Meiner Verlag, 1973. – 256 с. URL: <https://oxfordclimatepolicy.org/sites/default/files/Brentano.pdf>. дата звернення: 13.10.2025р.
4. Кебуладзе В. І. Феноменологічна психологія і феноменологічна соціологія : навчально-методичний посібник / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Філософський факультет. - Київ : [КНУТШ], 2021. 134 С.
5. Гуссерль Е. Картезіанські медитації. Вступ до феноменології. К.: Темпора, 2022. 304 с.
6. Комаха Л. Г. Смысл в аргументах феноменологического анализа. Перспективы. *Філософія*. 2 (64), 2015, С. 60-63.
7. Калиновський Ю. Ю. Правосвідомість українського суспільства: генеза та сучасність : монографія. Харків : Право, 2008. 288 с.
8. Баклан І. В. Технологія сховищ даних і знань. Лекція 5-6. Моделі подання знань URL: https://baklaniv.at.ua/SNOVYSHCHA/lekciji_5-6.pdf. – дата звернення: 16.10.2025р.
9. Бублик В.В. Об'єктно-орієнтоване програмування: Підручник / В.В. Бублик. Київ : ІТ книга, 2015. 624 с.
10. Engberg Jan. Frame approach to legal terminology: What may be gained from seeing terminology as manifestation of legal knowledge - In book: *Handbook of Terminology* (pp.16-36). URL: University of Warsaw Published online on 10 November 2023 — <https://www.jbe-platform.com/docserver/fulltext/9789027249388.pdf?expires=1760463706&id=id&accname=guest&checksum=E0F3B457A27D9319A36A2E4A11EB0EAE>. дата звернення: 15.10.2025р.
11. Варій М.Й. Процес розвитку людської свідомості//*Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VII (76), Issue: 187, 2019 Feb с.82-85
12. Васютинський В.О. Категорія «колективний суб'єкт» у феноменологічному дискурсі інтерсуб'єктивної взаємодії». *Наукові студії з соціальної та політичної психології*. Збірник статей. Випуск 12 (15).- Київ, 2005. с.23-33.

Володимир Арсентійович Яценко

доктор юридичних наук, професор

головний науковий співробітник Державної наукової установи “Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України”

04053, Україна, м. Київ, пров. Несторівський, 4

email: vay_@ukr.net

Volodymyr A. Yashchenko

Doctor of Law, Professor

Chief Research Fellow

State Scientific Institution "Institute of Information, Security and Law of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine"

4 Nestorivskyi Lane, Kyiv, 04053, Ukraine

email: vay_@ukr.net

Рекомендоване цитування: Яценко В.А. Іntenційний метод в інформаційному праві. *Інформація і право*. № 1(56)/2026. 2026. С. 9-19. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.1\(56\).357169](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.1(56).357169)

Suggested Citation: Yashchenko V. (2026) Intentional Method in the Information Law. *Information and Law*. 1(56)/2026. 9-19. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.1\(56\).357169](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.1(56).357169)

Дата надходження статті до редакції: 23.12.2025 р.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.03.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення): 01.04.2026 р.

~~~~~ * * * ~~~~~